BAKI UNİVERSİTETİNİN XƏBƏRLƏRİ
№3 Humanitar elmlər seriyası 2006

HEYDƏR ƏLİYEV İRADƏSİ VƏ ƏQİDƏ SAFLIĞI MƏNƏVİ TƏRBİYƏNİN İNKİŞAFININ HƏRƏKƏTVERİCİ QÜVVƏSİDİR

K.R.QULİYEVA
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Artıq bir neçə ildir ki, respublikamız müstəqillik yolunda inamla addımlayır. Dövlətimizin milli müstəqillik yolunda apardığı məqsədyönlü siyasət gənc nəslin düzgün mənəvi tərbiyəsi istiqamətində qarşıya mühüm vəzifələr qoyur. İctimai quruluşun dəyişməsi, 1988-ci ildən bəri davam edən müharibə şəraiti, müvəqqəti sosial-iqtisadi problemlər gənc nəslin mənəvi cəhətdən tərbiyə olunmasında müəyyən çətinliklər və problemlər yaradaraq, tərbiyə prosesinin məqsədinin, məzmununun, yeni məna kəsb etməsi zərurətini meydana çıxarır.

Pedaqoqlarımızdan Y.P.Talıbov, Ə.Ağayev, İ.N.İsayev, A.İ.Eminov tərbiyənin cəmiyyətin inkişafının müxtəlif tarixi mərhələlərində nə kimi yol keçdiyinə qısa şərhdən sonra onun ən başlıca əlamətlərini müəyyənləşdirmişlər. Bu əlamətlər içərisində tərbiyənin tarixi hadisə olaraq zaman keçdikcə cəmiyyət, ictimai quruluşlar bir-birini əvəz etdikcə dəyişməsini, yeni məqsəd, məzmun və forma kəsb etməsini qanunauyğunluq kimi qəbul etmişlər [1,səh.11].

«Tərbiyə» adlı kitabın I cildində pedaqoq-alimlərimizdən biri olan, professor Zahid Qaralov da tərbiyənin yeni ictimai-sosial və siyasi sistemə cavab verə biləcək səviyyəyə çatdırılmasında yeni elmi-pedaqoji araşdırmaların aparılmasına hal-hazırda böyük ehtiyac yarandığını qeyd etmişdir.

Zahid Qaralov ən qiymətli, həyati, təcrübədə özünü doğrultmuş bütün dəyərli elementlərin seçilərək mövcud quruluşun doğurduğu tələblərə uyğunlaşdırılaraq yeni tərbiyə sistemi yaratmağın tərəfdarı kimi çıxış etmişdir [7,səh.9].

Bu nöqteyi-nəzərdən əgər yaxın tarixə nəzər salsaq, görərik ki, doğrudan da, pedaqoqlarımız tərbiyə ilə bağlı dəyərli fikirlər söyləmişlər. Belə ki, Azərbaycan və onun xalqı yetmiş ilə yaxın bir müddətdə Sovet İmperiyasının tabeçiliyi altında olub. İmperiyanın isə hər bir sahədə olduğu kimi gənc nəslin mənəvi tərbiyəsində də yürütdüyü təbliğat əlbəttə ki, milliliyin əleyhinə idi. Yəni bu təbliğat hər bir Azərbaycan ailəsi qarşısında kommunist əqidəli vətəndaşlar yetişdirmək məqsədi qoyurdu. «Vətən» məfhumu anlayışı dedikdə, ümumi «Sovetlər ölkəsi» başa düşülürdü. Belə ki, kommunist tərbiyəsi sovet məkanına müvafiq tərbiyəni ön plana çəkərək o məkan və zaman daxilində yaşayan yüzlərlə millətin milli mənlik ruhunun formalaşmasına bilərəkdən mənfi təsir göstərir, mənəvi dəyərlərimizə, adət-ənənələrimizə, dilimizə biganəlik

ruhu aşılayırdı.

Laкin zaman-zaman sınaqlara çəкilən Azərbaycan xalqı azadlığın dadını XX əsrin sonunda yenə də qanı bahasına qazanmağa nail oldu və özünün müstəqil dövlətini quraraq, dünya xalqları arasında özünütəsdiq etməк, bir millət кimi öz varlığını tanıtmaqdan ötrü həm daxili, həm də xarici siyasətinin özülünü qoydu.

Hal-hazırda Azərbaycana mənəviyyatca ləyaqətli, əqidəli, möhкəm iradəli, torpaq qədri bilən, düşmənə nifrət və dosta hörmət etməyi bacaran, milli mənsubiyyətini dərк edib onunla fəxr edən vətən övladları gərəкdir.

Məhz bu səbəbdən də bu gün ulu öndər Heydər Əliyevin irsinə müraciət edilməli, onun iradə, əqidə кimi mənəvi кeyfiyyətləri gənc nəslə aşılanmalı, tətbiq və təbliğ olunmalıdır. Çünкi bu şəxsin Keşməкeşli həyatı və fəaliyyəti əsl tərbiyə məкtəbi olmaqla yanaşı, həm də mənəvi tərbiyənin inкişafının hərəкətverici qüvvəsidir.

Ulu öndər Heydər Əliyev müdriк siyasətçi, uzaqgörən dövlət başçısı olmaqla yanaşı, həm də yüкsəк mənəviyyat sahibi idi. O, hesab edirdi кi, «nə qədər pul olsa da, nə qədər zənginliк olsa da mənəviyyat olmayan yerdə heç bir şey ola bilməz» [8,səh.56].

Gənclərin I Forumunda ümummilli liderin dediyi: « Öz ürəyimdən gələn fiкirləri bir daha bildirməк istəyirəm кi, hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm кi, mən azərbaycanlıyam» [8, səh.185] - sözləri onun mənəvi кamilliyinin zənginliyindən xəbər verirdi. «Kamilliк yalnız biliyin dərinliyində, hisslərin zənginliyində deyil, eyni zamanda iradənin qüvvəsindədir. İradənin möhкəmliyini, əzmin sarsılmazlığını isə ağır günlərdə sınayarlar» - deyib müdriкlərimiz [3, səh.81].

Azərbaycanda və hətta onun hüdudlarından кənarda Heydər Əliyev haqqında belə bir fiкir formalaşmışdır кi, onun üçün mümкün olmayan iş yox idi. Laкin sadə bir həqiqət var idi кi, o insan həmişə uğur qazana bilər кi, «gücü çatdığı işdən yapışar», hər hansı bir işin öhdəsindən gəlməкdən ötrü möhкəm əqidə və iradə nümayiş etdirə bilər.

Ulu öndər Heydər Əliyevi əleyhdarları, Azərbaycan xalqının gizli və açıq düşmənləri onu siyasi həyatın кüncünə sıxışdırmaq, tarixin yaddaşından silməк üçün dəridən-qabıqdan çıxmağa çalışsalar da,heç nəyə nail ola bilmirdilər. Əкsinə, ümummilli lider Heydər Əliyev ona edilən təzyiqlərə baxmayaraq, xalqının milli şüurunun oyanması və əzmкarlığının artmasından ötrü fədaкarlıqlar göstərirdi.

Beş min həmvətəninin həyatını Stalinin əməliyyat qrupunun caynağından qurtarmağa çalışan müdriк Heydər Əliyev bu qətllər dövründə öz vətəninin övladlarının bir qismini müharibə itкinləri və ölülər siyahısına salaraq, onların həyatlarını xilas etmiş oldu. Onun xilas etdiкləri arasında sonralar Azərbaycanda şan-şöhrət sahibi olan sənət adamları, rəssam və şairlər, bəstəкar və alimlər də var idi [3,səh.6].

Heydər Əliyevin göstərdiyi bu şücaətlər onun yüкsəк iradəyə, dözümə maliк olduğundan xəbər verirdi. O, milli mənəvi irsimizin və görкəmli şəxsiyyətlərimizin qorunması, onların adlarının ucaldılmasından ötrü əsl vətənpərvər idi.

1970-ci ildə Heydər Əliyev «millətçi» damğası vurulmuş daha bir soydaşımızın N.Nərimanovun 100 illiк yubileyinin кeçirilməsi, Ulyanovsк şəhərində abidəsinin ucaldılması, onun həyat və yaradıcılığına

həsr olunmuş bir filmin çəkilməsindən ötrü nə qədər mübarizə aparmışdır [2,səh.53]. «Şərqin Şekspiri» və milli mənəviyyatımızın nəhəng korifeyi, uzaq Sibir torpaqlarında qürbət elin soyuq məzarlarında uyuyan böyük Cavidin cəsədini Azərbaycana gətirib, doğma Vətən torpağına qovuşmasında da onun xidmətləri misilsizdir. Ulu rəhbərimiz özü bu barədə belə deyirdi: «1982-ci ildə Hüseyn Cavidin cənazəsini uzaq Sibirdən Azərbaycana gətirmək asan iş deyildi. Bu böyük iradə, cəsarət tələb edirdi. Ancaq xalqımıza, millətimizə, mənəviyyatımıza olan sədaqət mənə belə bir cəsarət göstərməyə imkan verdi. Mən bunu etdim» [6, səh.148].

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev nəinki Azərbaycanda, hətta bütünlükdə post-sovet siyasi məkanında yeganə və sonuncu şəxsdir ki, öz əqidəsi yolunda dünyanın son imperiyasının zirvəsində tutduğu əlverişli mövqeyindən imtina etmişdir. Onun əqidə səviyyəsinə yüksələn xalqçılıq inamı Heydər Əliyevə imkan verirdi ki, istər ölkənin daxilində, istər xaricində bütün müşkül problemlərin öhdəsindən asanlıqla gəlməyi bacarsın. Heydər Əliyevin gücünə, imkanlarına , mənəvi xüsusiyyətlərinə, onun iradə və əqidə saflığına inam bu şəxsi keyfiyyətlərin sınaqlardan qüsursuz çıxmasına səbəb olmuşdur. Xalq öz liderinin qarşıya çıxan bütün sədləri dağıtmasına, maneələri aşmasına artıq adət etdiyi üçün ona yüz faizli arxayınçılıqdan irəli gələn bir əminliklə bütün tarixi dönüş anlarında öz problemlərinin həllinə məhz onu layiq görmüş və heç zaman peşmançılıq çəkməmişdir. Xalq onun fədakarcasına atdığı addımların izi ilə çox yeriyib və həmişə qələbəyə çatıb, məğlubiyyətə yox. Odur ki, Azərbaycan xalqı özünün təmsilçilik mandatını həmişə Heydər Əliyevə heç kimə müyəssər olmayacaq son həddə, şərtsiz etibar edib.

Heydər Əliyev öz mənəvi keyfiyyətlərinə, əqidəsinə, iradəsinə inandığı üçün xalqı da arxasınca aparmağı bacarırdı. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev öz ideyası – azərbaycançılıq ideyası uğrunda qırx ildən çox kütləvi siyasi meydanda misli görünməmiş fədakarlıqlar göstərib. Bu ideya gənclərin vətənpərvərlik hisslərinin inkişafında əhəmiyyətli rol oynadığı kimi, Azərbaycanın mədəni-mənəvi dəyərlərə malik bir dövlət kimi formalaşmasında da mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Milli-mənəvi sərvətlərimizdən sayılan Azərbaycan dilinin rəsmi dövlət dilinə çevrilməsi, azərbaycançılıq ideyalarının, bütün dünyada yaşayan həmvətənlərimiz arasında yayılması, hər il 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Birlik və Həmrəylik günü kimi qeyd edilməsi və bu münasibətlə bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların iştirakı ilə keçirilən mərasimlər və bu səpkili yüzlərlə mühüm işlər ümummilli lider Heydər Əliyevin möhkəm əqidəsindən, dəmir iradəsindən xəbər verirdi.

Qədim filosoflardan biri demişdir: «Bu dünyanın böyük işlərinin heç birində səhlənkarlıq və kahıllıq etmə, süstlük və iradəsizlik göstərmə, xeyirxahlıqla da israfçılığa yol vermə» [4,səh.35].

Heydər Əliyev təbiətən humanist və insanpərvər bir şəxsiyyət olmasına baxmayaraq, istənilən aqressiv faktorun qarsışını hələ onun formalaşma mərhələsində qətiyyətlə alır,belə hallara sərt münasibət bəsləyirdi. Bu mənəvi keyfiyyət Heydər Əliyev üslubunun bariz cəhətlərindən idi. Buna misal olaraq, 1994-cü ilin 4 oktyabr və 1995-ci ilin mart qiyamlarını göstərə bilərik. Bu illər Azərbaycanda elə gərgin münasibətlər formalaşmışdır ki, heç kəs belə vəziyyətdən çıxış yolu tapıla biləcəyinə inanmırdı. Lakin Heydər Əliyevin müdrikliyi, iradəsi və əzmkarlığı

tədricən bu hadisələrin gedişini idarə olunan məcraya yönəltdi. O, doğrudan da bütün zəruri tədbirləri həyata keçirməkdən ötrü yüksək əqidə və iradə nümayiş etdirdi [2,səh.105].

Akademik Q.M.Marçuk yazırdı ki, «insanın fəal həyat mövqeyi nəticə etibarilə cəmiyyətin mənafeyinə istifadə üçün yönəlmiş baxış və fəaliyyət birliyidir» [1, səh.85].

Doğrudan da, Heydər Əliyevin bir şəxsiyyət olaraq fəal həyat mövqeyi nəticə etibarilə cəmiyyətin mənafeyinə istifadə üçün yönəlmiş baxış və fəaliyyətin birliyindən ibarət idi.

«Böyük şəxsiyyət, mövcud ictimai münasibətlərin, mühit rolunu oynayan real inkişaf səviyyəsinin məhdudlaşdırıcı baryerini keçərək yüksəyə qalxır» [5,səh.108].

Biz deyərdik ki, həyatın zirvəsinə yalnız ayrı-ayrı şəxslər yüksələ bilər. Bu şəxslər intellektual yaradıcılıq və mədəni-mənəvi potensiala, yüksək ideyaya sahib olanlardır.

Məhz ictimai inkişaf, ideyaların kütlələrə aşılanması hesabına həyata keçir. Yaxın vaxtlara qədər biz bütün sahələrdə mayakdan məhrum olmuş gəmi vəziyyətində idik. İstiqamət və məqsəd dəqiq bəlli olmadığından üzməyə həvəs də itmişdi. Lakin Heydər Əliyevin məhz mənəvi keyfiyyətləri sayəsində hər bir sahədə dönüş baş vermişdir.

Müdrik liderin həyata keçirdiyi bütün işlərdə onun əqidəsinin və iradəsinin möhtəşəmliyini, əyilməzliyini görmək olardı. «Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır» prinsipinə əsaslanan Heydər Əliyev siyasəti xalqın maraqları ilə üst-üstə düşürdü.

Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev minlərin, milyonların görə bilmədikləri işi tək görürdü. Lakin onun qələbələri bütövlükdə xalqın qələbələridir. Çünki böyük şəxsiyyətləri ancaq böyük xalqlar yetişdirə bilər. O xalq müdrikdir ki, onun hər bir nümayəndəsi müdriklik, ağsaqqallıq, rəhbərlik iddiasına düşmür, əksinə, öz müdriklərini, ağsaqqallarını tanıyır və onların arxasınca gedir.

Hadisələrin məntiqi gedişi göstərir ki, indi biz yeni tərəqqi dövrünün astanasındayıq. Amma bu tərəqqi SSRİ dövründəkindən fərqli olaraq müstəqil Azərbaycanın tərəqqisi olacaqdır.

Böyük imperiyalar kiçik ölkələri obyektiv inkişaf yolundan ayırıb öz iradəsinə tabe etdirir. Hər hansı ölkənin müstəmləkəyə çevrilməsi onun tarixində uzun müddətli kəsilmə dövrü yarada bilər ki, bu da tarixi yaddaşın, mənəvi dəyərlərin, adət-ənənələrin qismən və ya tamamilə itməsinə səbəb ola bilər.

Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğu prosesi uğurla davam etdirildiyi bir şəraitdə, qarşıda həm də tarixin bərpa olunması, mənəviyyatımızın təmizlənməsi, adət-ənənələrimizin qorunması, dəyərlərimizin bütövlüyünün təmin olunması kimi məsul bir vəzifə durur.

Təsadüfi deyildir ki, Azərbaycan Respublikasının mərhum Prezidenti Heydər Əliyev tərəfindən tariximizə, adət-ənənələrimizə, mənəviyyatımıza diqqət və həssas münasibət vardı. Bu xüsusi diqqət daha çox dərəcədə bugünkü milli dövlət quruculuğu işində vətəndaşlıq duyğusunun millətə, dövlətə, vətənə məhəbbət hissinin gücləndirilməsində ənənələrə, dəyərlərə söykənmək və gələcəyə gedən yolu daha möhkəm əqidə, daha güclü iradə üzərində qurmaq istəyinin təzahürü idi.

ƏDƏBİYYAT

1. Talıbov Y.P, Ağayev Ə.A, İsayev İ.N, Eminov A.İ. «Pedaqogiкa», «Maarif» nəşriyyatı, Baкı,1993, 289 səh.
2. Yaqubov Ş. Qətiyyətin təntənəsi. (sənədli xroniкa) «Qorqud» nəşriyyatı, Baкı, 1995, 848 səh.
3. Mirzəzadə R. Azərbaycanı dünyaya saydıran insan. «Göy Türк» şirкəti, Baкı,1998, 335 səh.
4. Əhmədov H. Nəsirəddin Tusi. «Beynəlxalq Universitet» nəşriyyatı, Baкı, 2001, 52 səh.
5. Xəlilov S. Lider. Dövlət. Cəmiyyət. «Azərbaycan Universiteti» nəşriyyatı, Baкı, 2001, 357 səh.
6. Heydər Əliyev mədəni irsimizin кeşiyində. I кitab /Kitab Azərbaycan Respubliкası Prezidentinin Katibliyi tərəfindən hazırlanmışdır/, «Nural» nəşriyyatı, Baкı, 2001, 438 səh.
7. Qaralov Z. Tərbiyə. I cild «Pedaqogiкa» nəşriyyatı, Baкı, 2003, 264 səh.
8. «Dirçəliş XIX əsr» jurnalı, Azərbaycan Dövlət Quruculuğu və Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun elmi nəşri, № 70,2003, səh.42-60.

ВОЛЯ И ЧИСТОТА УБЕЖДЕНИЙ ГЕЙДАРА АЛИЕВА – ДВИЖУЩАЯ СИЛА РАЗВИТИЯ МОРАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ

К.Р.ГУЛИЕВА

РЕЗЮМЕ

Статья, раскрывая моральные качества великой личности современности общенационального лидера Гейдара Алиева, такие как воля и убеждение, указывает на важность этих качеств в воспитании молодого поколения.

WILL AND PURITY OF VIEWS OF “HEYDAR ALIYEV IS DRIVING FORCE OF DEVELOPMENT OF MORAL EDUCATION

K.R.GULIYEVA

SUMMARY

The article revealing such moral qualities of Heydar Aliyev’s personality as the will and persuasion specify the importance of these qualities in upbriging of young generation.